

ut veniam merear; (*Genes. 4. 13.*) item cum aliquis sibi in animum inducit, peccata fugere & mandata Dei exequi, adeo difficile & arduum esse, ut desperet posse alia declinare, & alia observare. *Præsumptio* & *desperatio* sunt peccata ex genere suo mortalia: *Ista duo*, inquit Augustinus, *occidunt animas*, desperatio aut *perversa spes*. (*Serm. 87. de verb. Evang. n. 10. tom. 5. p. 466.*) Opponuntur enim virtuti theologicæ, nimirum *spei*: atque cum *virtutes theologicæ*, ait S. Thomas, *habeant Deum pro objecto*, peccata eis *opposita important directe & principaliter aversionem à Deo*: in quolibet autem peccato mortali *principalis ratio mali & gravitas est ex hoc quod avertit à Deo*. (2. quæst. 20. art. 3. in corp.)

Sunt tamen homines conscientia timidoris, qui sese aliquando desperationis accusent, licet turbulentis quibus quatuntur motibus, vel nullum, vel non nisi imperfectum consensum præbuerint. Ad veritatem explorandam, inquirat præsertim Confessarius an poenitens consueta pietatis officia intermiserit: quæ si more solito impleverit, non censendus est consensisse; quia desperatio à virtutis operibus, ut potè quæ existimantur inutilia, deterret vitis que aditum aperit: *Desperantes*, inquit Apostolus, *semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiae omnis*; (*Ephes. 4. 19.*) & S. Thomas: *Sublatâ spe, irrefrenati homines labuntur in vitia, & à bonis operibus retrahuntur*. (*Ibid.*) Si verò poenitens de quo agitur, solita pietatis officia neglexerit, præsertim urgente præcepto, tunc pro negligentia gradu, & omisso præcepti gravitate, pius aut minus desperationis motibus consensisse iudicabitur.

CAPUT III.

De Caritate.

ISTUD maximi momenti argumentum sex in articulos dividimus: primus erit de natura & divisione caritatis; secundus, de præcepto caritatis erga Deum; tertius, de præcepto caritatis erga proximum; quartus, de ordine caritatis; quintus, de actibus externis sive officiis caritatis; sextus, de peccatis caritati oppositis.

ARTICULUS PRIMUS.

De natura & divisione Caritatis.

Caritas est *virtus theologica infusa quâ Deum diligimus propter se, & cetera propter Deum*. Dicitur autem *10. infusa*, quia talem & tantam virtutem propriis viribus comparare non possumus. *Caritas Dei*, inquit Apostolus, *diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*. (*Rom. 5. 5.*) 2°. *Quâ diligimus Deum propter seipsum*. Tria sunt enim quæ à nobis diligi debent, scilicet Deus, nos ipsi & proximus; sed cum eo discrimine, quod nostra erga nos & proximum dilectio, in Deo tanquam in fine ultimo sistere debeat. *Unâ eadem caritate*, inquit Augustinus, *Deum proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, nos autem & proximum propter Deum*. (*Lib. 8. de Trinit. cap. 8. tom. 8. pag. 876.*)

Caritas dividitur in *habitualement* quæ est dilectio per modum habitus inhaerens animæ, & quæ Dei amicos, filios & hæredes nos efficit; & in *actualement* quæ est actus mentis Deum diligentis

Quadruplex caritatis gradus ab Augustino distinguitur, nempe *caritas inchoata*, *caritas provecta*, *caritas magna*, *caritas perfecta*. (*Lib. de natura & grat. cap. 68.*) Caritas inchoata ea est quæ Deum diligere quidem incipimus, sed nondum super omnia. Caritas provecta ea dicitur quæ Deum præ ceteris omnibus diligere incipimus. Caritas magna appellatur ea quæ vehemens est ac fervida. Caritas tandem perfecta ea est quæ ad maximum fervoris gradum pervenit.

ARTICULUS II.

De Præcepto Caritatis erga Deum.

Fò devenerunt recentiores quidam Casuista, ut affererent nullum esse de caritate erga Deum præceptum speciale, & ab aliis distinctum: unde concludunt eum non peccare, qui nullo unquam interiori caritatis actu Deum profecutus fuerit; alii decernunt præceptum illud obligare quidem, sed rarò, vel etiam semel tantum in vita.

PROPOSITIO I.

Extat Caritatis erga Deum Præceptum speciale, & ab aliis Præceptis distinctum.

Probat. Illud præceptum speciale est, à ceterisque distinctum, quod respectu aliorum est primum ac maximum, & à quo cetera omnia pendent; neque enim potest aliquid respectu sui ipsius esse primum ac maximum, aut à seipso pendere: atqui præceptum caritatis erga Deum 1°. respectu aliorum est primum & maximum, sic testante Christo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo hoc est maximum & primum mandatum*; (*Matth. 22. v. 37 & 38.*) 2°. ab eo alia pendent omnia: sic enim pergit Christus;

In his duobus mandatis (de amore Dei & proximi) universa Lex pendet & Propheta. (Ibid. v. 39.) Hinc eximia illa S. Augustini verba: *Non præcipit Scriptura nisi caritatem, nec culpatur nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum. (Lib. 3. de Doctr. Christ. cap. 10. tom. 3. pag. 49.)* Ergo, &c. Merito igitur à Clero Gallicano damnata est an. 1700 ista propositio: *Præceptum affirmativum amoris Dei & proximi non est speciale, sed generale cui per aliorum præceptorum adimpletionem satisficit.*

Solvuntur objecta.

Obj. 1°. Sic docet Christus: *Qui habet mandata mea & servat ea, ille est qui diligit me*; (*Joan. 14. 21.*) ergo præceptum caritatis per aliorum mandatorum observationem impletur.

Resp. Neg. conseq. Neque enim significare voluit Christus, caritatis præcepto per aliorum mandatorum observationem satisfieri; sed docet 1°. nostram in servandis aliis præceptis diligentiam, signum esse nostræ erga Deum dilectionis, quæ in corde non otiosa est, sed efficax, juxta illud S. Gregorii effatum: *Probatio dilectionis, exhibitio est operis*; 2°. amorem Dei causam esse quæ nos moveat & excitet, ut alia impleamus præcepta; quod colligitur ex iis Christi verbis: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit; qui non diligit me, sermones meos non servat*; (*Joan. 14. v. 23 & 24.*) 3°. eum solum præcepta, sicut oportet, implere, qui Deum diligit; *Quia plenitudo legis, inquit Apostolus, est dilectio*. Hinc ista Augustini sententia: *Si forinsecus ea quæ Deus jubet, manibus fiant, & in corde (scilicet per amorem) non fiant, nemo est tam insulsus qui præcepta arbitretur impleri.* (*Q. 44. in Deut.*)

Obj. 2°. S. Thomas sic habet: *Qui in via hoc (caritatis) præceptum non implet, nihil contra*

divinam dilectionem agens, non peccat mortaliter; (2. 2. q. 44. art. 6. ad 2.) ergo non extat præceptum speciale de diligendo Deo.

Resp. Dist. ant. Qui in via hoc caritatis præceptum non implet perfectè, mortaliter non peccat, conc. qui non implet saltem imperfectè, neg.

Porro S. Doctor eum tantum mortaliter non peccare asserit, qui Deum perfectè non diligit, quia Deus non præcipit ut in mortali hac vita dilectionis mandatum perfectè impleatur, quod felicissimum erit patriæ privilegium. *Intendit autem Deus*, inquit, *per hoc præceptum, ut homo Deo totaliter uniatur, quod fiet in patria, quando Deus erit omnia in omnibus: & idcò plenè & perfectè in patria implebitur hoc præceptum; in via autem impletur, sed imperfectè.* (Ibid in corp.) Nusquam autem S. Doctor eum peccato mortali eximit, qui Deum saltem imperfectè non amat; nusquam innuit nullum extare de diligendo Deo præceptum speciale: imò contrarium sic affirmat: *Actus caritatis*, inquit, *considerari potest secundum quòd est quidam actus per se, & hoc modo cadit sub præcepto Legis quod de hoc specialiter datur, scilicet: Diliges Dominum Deum tuum.* (1. 2. q. 100. art. 10. in corp.)

PROPOSITIO II.

Actus Caritatis necessitate mediæ ad salutem requiritur in omnibus ratione utentibus.

Probatur 1°. quia ratione utentibus salus æterna non datur, nisi per modum mercedis, coronæ, meriti. Passim enim in Scripturis vita æterna sub his nominibus proponitur: atqui in operibus nostris nihil est meriti sine caritate, ut testatur Apostolus: *Si habuero omnem fidem, & si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* (1. Cor. 13,

v. 2. 3.) Hinc illa S. Jacobi verba: *Accipiet coronam vite quam reponisit Deus diligentibus se.* (Cap. 1. v. 12.) Hinc Ecclesia sic orat in Collecta Dominica V. post Pentecosten: *Deus, qui diligentibus te bona invisibilia præparasti.* 2°. Quia vita æterna eà tantum conditione promittitur, ut ferventur Dei præcepta. *Si vis ad vitam ingredi*, inquit Christus, *serva mandata.* (Matth. 19. 17.) Atqui omnium mandatorum primum & maximum eà illud: *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo.* 3°. Quia sine caritate homo manet in morte, & anathemati subjicitur: *Qui non diligit*, inquit S. Joannes, *manet in morte.* (1. Epist. 3. 14.) *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum*, inquit Paulus, *sit anathema.* (1. Cor. 16. 22.) Ergo, &c.

PROPOSITIO III.

Sæpè eliciendi sunt Caritatis actus.

Prob. Sic jubet Deus: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua; eruntque verba hæc quæ præcipio tibi hodiè, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, & ligabis ea quasi signum in manu tua, erantque & movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine & ostiis domus tuæ.* (Deut. 6. v. 5. & seq.) Atqui illud de diligendo Deo præceptum frustra juberetur homo crebro meditari; in domo, in itinere secum revolvere; præ oculis & manibus semper habere, nisi frequenter illud implendum esset. *Dicens quippè, ex toto corde, totà animà*, inquit Augustinus, *nullam vitæ nostræ partem reliquit quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut alià re quispiam velit frui.* (Lib. 1. de doctrinâ Christi. cap. 22. tom. 3. p. 11.) Præterea frequens esse debet illius virtutis exercitium, sine qua Dei præcepta, sicut oportet,

non implentur: atqui sine caritate, &c. ut docet Christus: *Qui non diligit me, sermones meos non servat.* (Joan 14. v. 24.)

Merito igitur ab Innocentio XI damnatae sunt an. 1679 istae propositiones quas ferre non possunt aures christiana: *Præceptum amoris Dei per se tantum obligat in articulo mortis. -- An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus. -- Probabile est, ne singulis quidem rigorese quinquennis, per se obligare præceptum caritatis erga Deum.* Longè alii erant sensus Autoris Soliloquiorum, qui Deum sic affatur: *Sicut nulla est hora, vel punctum in omni vita mea, quo beneficio tuo non utar; sic nullum debet esse momentum quo te non diligam ex omni fortitudine mea.* (In append. tom. 6. oper. S. Aug. pag. 94.)

Quæres 1º. qualis esse debeat gradus amoris Deo debiti.

Notandum propositæ quæstionis explanationem ab eo principio repetendam esse, scilicet tunc bene ordinatum esse amorem, quando res diligitur pro ratione suæ dignitatis & excellentiæ, pro variisque respectibus quos ad nos habet. His positis,

Resp. 1º. Deus summum est bonum, non in se tantum, sed etiam respectu hominis; siquidem eum condidit ut esset ipse felicitas & beatitudo; eo igitur titulo super omnia Deus diligendus est, ita ut ipse amor ceteris omnibus nostris affectibus prævaleat. *Summum bonum, inquit Augustinus, non modò diligendum esse nemo ambigit; sed ita diligendum, ut nihil amplius diligere debeamus; idque significatur & exprimitur quod dictum est, ex tota anima.* (Lib. 1. de morib. Ecclesi. cap. 11. tom. 1. pag. 694.) Regulam hanc statuit ipse Christus his verbis: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus; & qui amat*

filium aut filiam super me, non est me dignus. (Matth. 10. 37.)

2º. Cum Deus bonum sit infinitum, amor quem ei debemus nullos agnoscit limites. *Causa diligendi Deum, ait S. Bernardus, Deus est; modus, sine modo diligere.* (Lib. de diligendo Deo, cap. 1. vol. 1. pag. 583.) Omnes proinde animæ nostræ facultates Deo consecrari & servire debent, ut apertè colligitur ex primi maxime mandati verbis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.* Quæ verba sic interpretatur Augustinus: *Hæc regula dilectionis divinitus constituta est, ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam tuam, & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ipsa quæ confers.* (Lib. 1. de Doctrin. Christi. cap. 22. tom. 3. pag. 11.)

Quæres 2º. utrùm in hac mortali vita diligendi Dei præceptum perfectè implere possimus.

Resp. Quandiù in terris peregrinamur, amor noster, quantumcumque sit, non potest esse nisi imperfectus. Cognitionem enim sequitur amor, & bonum quodcumque non diligimus, nisi quantum cognoscitur: atqui in hac mortali vita maximè obscura est, angustissimisque limitibus circumscripta, quam habemus Dei notio. *Videmus nunc perspiculum in ænigmate, inquit Apostolus.* (1. Cor 13. 12.) Præterea *Spiritus est Deus.* (Joan. 4. 24.) Mèns autem nostra, eùm à sensibus corporeis plurimum pendeat, qui eam deprimunt & aggravant, non nisi difficilè ad Deum sensibus impervium sese esse potest. *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimis sensum multa cogitantem.* (Sap. 9. 15.) Varia quibus distrahimur objecta impediunt ne animus ad sese revocetur, & in seipsum descendat: quod tamen necesse est ad contemplandam summam Dei majestatem.

Denique dum in terris vivimus, objecta cor-

porea quæ nos circumstant, ad sui amorem nos alliciunt, & dilectionis quæ tota Deo debetur, partem aliquam subtrahunt. Quin etiam eo ipso tempore quo mens ad Deum, tanquam ad summum bonum sese erigit, alia ex transverso sese offerunt objecta quæ eam ludificant & demorantur; ergo in patria tantum perfectus erit amor noster: tunc enim, depulsâ nube quæ Deum nobis velabat, eum *videbimus facie ad faciem*, ut ait Apostolus; tunc nec rerum creaturarum illecebris, nec cupiditatis motibus distracti, Deum ex toto voluntatis impetu amabimus.

Quæres 3°. utrum debeamus pro viribus ad majorem caritatem eniti, efficereque ut in nobis magis ac magis augeatur.

Resp. legem hanc nobis esse impositam. 1°. Quia maximo Decalogi præcepto, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, &c. jubemur, quantum in nobis est, curare ut totam animam occupet amor Dei. 2°. Quia præcipiunt Scripturæ ut in justitia semper crescamus: *Ne verearis usque ad mortem justificari*. (Eccli. 18. 22.) *Qui justus est, justificetur adhuc*. (Apoc. 22. 11.) Atqui justitia nihil aliud est quam caritas, juxta illud Augustini: *Caritas inchoata, inchoata justitia est; caritas provecta, provecta justitia est; caritas magna, magna justitia est*. (Lib. de natura & grat. cap. 68.) *Profecto*, inquit, *nunc quantum deest dilectioni, tantum percipiendæ justitiæ deesse credendum est*. (Lib. de spirit. & lit. n. 64. tom. 10. pag. 122. 3°. Quia pro Justis omnibus caritatis incrementum à Deo postulat Ecclesia: *Da nobis, Domine, fidei, spei & caritatis augmentum*. 4°. Quia dum in terris vivimus, nobis enitendum est ut magis ac magis imminuantur concupiscentiæ vires: quod fieri non potest, nisi in caritate per repetitos & frequentes illius actus proficiamus. *Quantò magis*, inquit Augustinus, *regnum cupiditatis destruitur, tanto ca-*

ritatis augetur (Lib. 3. de Doctrina Christ. cap. 10. tom. 3. pag. 50.) E contrario igitur, quo magis augetur regnum caritatis, eò magis debilitatur cupiditatis imperium.

Non satis est ergo ut in corde nostro dominetur caritas, sed insuper oportet ut novos in ea progressus facere semper studeamus; nec licet intra certum amoris gradum nos continere, ultra quem progredi minimè curemus. Summam quidem caritatis perfectionem, nonnisi in altera vita assequemur; sed ad eam tendere debemus, appetendo saltem & conando eum magis ac magis diligere, quem nunquam satis amabimus. Gratiam hanc constanter postulemus iis Augustini verbis: *O amor, qui semper ardes & nunquam extingueris! Caritas, Deus meus, accende me!* (Lib. 10. conf. cap. 29.) *Deus meus, amo te, & si parum est, quam validius*. (Ibid. lib. 13. cap. 8.)

ARTICULUS III.

De Præcepto Caritatis erga proximum.

Proximus noster omnes homines sunt, sive extranei, sive cives; sive amici, sive inimici; sive boni, sive mali. *Proximi nomine*, ait S. Leo, *non ita tantum intelligendi sunt, qui nobis amicitia aut propinquitate junguntur, sed omnes prorsus homines cum quibus nobis natura communis est*. (Serm. 11. de jejun. 10. mensis, cap. 2.) Et S. Augustinus, *Proximus sanè*, inquit, *non sanguinis propinquitate, sed rationis societate pensandus est, in qua socii sunt omnes homines*. (Epist. 155. n. 14. tom. 2. pag. 540 & 541.)

Qui primum & maximum mandatum evertere conati sunt Casuistæ, iidem secundam, nempe *diliges proximum tuum sicut teipsum*, nefandis interpretationibus labefactarunt. 1°. *Non tenemur,*

inquiunt, proximum diligere adu interno & formali. 2º. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos adus externos, externa scilicet ipsi conferendo beneficia, citra ullam internam benevolentiam: utramque illam propositionem gravi censurâ confixere Innocentius XI, & postea Clerus Gallicanus in Comitibus an. 1700.

PROPOSITIO.

Tenemur proximum interno benevolentia affectu diligere.

Prob. 1º. Sic præcipitur: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*: (Matth. 22. 39.) atqui nullus est qui seipsum interiori affectu non diligat. 2º. *Mandatum novum do vobis*, ait Christus, *ut diligatis invicem sicut dilexi vos*: (Joan. 13. 34.) atqui profecto Christus intimam & tenerimam benevolentiam nos complexus est. 3º. B. Petrus ita jubet: *In fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite*. (1. Petr. 1. 22.) atqui hæc verba mutua & internam dilectionem nobis apertissimè præscribunt.

Neramen putes in mandato quo jubetur quisque proximum sicut seipsum diligere, voce *sicut* omnimodam significari dilectionis æqualitatem: ea quippè vox similitudinem tantum exprimit, ita ut quisque id omne proximo suo cupiat, quod sibimetipsi meritò velit, non pari tamen voluntatis gradu: plus enim de nostra, quàm de proximi salute solliciti esse debemus. Quapropter ne venialiter quidem peccare licet, ut proximum à peccato mortali avocemus.

Quæres 1º. quænam requirantur conditiones, ut legitima sit proximi dilectio.

Resp. Tres requirit S. Thomas, nempe ut *sancta, justa & vera sit proximi dilectio*: (2. 2. q. 44. art. 7. in corp.) 1º. autem sancta erit si, quemadmodum nos ipsos propter Deum,

ita proximum diligamus. Ille veraciter amat amicum, inquit Augustinus, qui Deum amat in amico, aut quia est in illo, aut ut sit in illo. (Serm. 336. tom. 5. pag. 1301.) 2º. Ut amor proximi sit justus, necesse est ut aliquis, ait S. Thomas, non descendat proximo in aliquo malo; sed solum in bonis. (Ibid.) 3º. Juxta eundem Doctorem, vera erit proximi dilectio, si non diligat aliquis proximum propter propriam utilitatem, vel delectationem; sed eâ ratione quod veli proximo bonum, sicut vult bonum sibi ipsi. Nam cum quis diligit proximum propter suam utilitatem, vel delectationem, non verè diligit proximum, sed seipsum. (Ibid.)

Quàm paucos autem reperias qui proximum tam sanctè, tam justè, tam verè diligant! In eo plerique non amant, nisi vel consanguinitatem, vel indolis & morum similitudinem, vel commodum temporale; & tamen ille unus, inquit Augustinus, proximum rectè amat, qui agit, quantum potest, ut salvus corpore, salvusque animo sit; sed cura corporis ad sanitatem animi referenda est. (Lib. 1. de moribus Ecclesiæ, cap. 28. tom. 1. pag. 706.)

Quæres 2º. an diligendi proximi mandatum ad inimicos pertineat.

Resp. Vel ipsos inimicos interiori affectu diligere sic jubet Christus: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persecutibus & calumniantibus vos*. (Matth. 5. 44.) Quibus verbis contineri præceptum unanimes est Patrum doctrina. Sed unum in re tam perspicua appellabimus Augustinum: *Dominus in Evangelio, inquit, ut inimicos diligere debeamus, non dedit concilium, sed præceptum*. (Serm. 68. de tempore.) Hoc autem mandato jubemur inimicos interno caritatis affectu prosequi. Præcipit enim Christus ut pro inimicis oremus: atqui sine intimo cordis affectu vera esse non potest oratio. Hujus dilectionis

non præceptum duntaxat, sed esset exemplum nobis dedit Christus. *Qui amator inimicorum suorum, inquit Augustinus, in mundum venit, omnes prorsus inimicos suos invenit pro inimicis sanguinem fudit. (Serm. 317. n. 2. tom. 5. pag. 1269.)* Mandatum illud confirmat Christus Dei ipsius exemplo, cujus benignitas bonis & malis, iustis & iniustis, id est, tum iis qui eum amant, tum iis qui eum non diligunt, bona impertitur. *Ut factis filii Patris vestri qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. (Matth. 5. 45.)*

Quæres 3°. quid à nobis exigat præceptum dilectionis erga inimicos.

Resp. Jubemur 1°. inimicis offensam ex animo remittere, & omnem odii ac vindictæ affectum deponere: *Si autem non dimiseritis hominibus, inquit Christus; nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. (Ibid. cap. 6. v. 15.) Non quaras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. (Levit. 19. 18.)* Ratio est, quòd odii & vindictæ sensus stare non possit cum interna inimicorum dilectione quæ nobis præcipitur.

2°. Tenemur inimicis ex intimo caritatis affectu exhibere communia dilectionis signa, quæ erga alios ejusdem conditionis homines adhibere consuevimus. *Si enim illa non exhiberentur inimicis, inquit S. Thomas, hoc pertineret ad livorem vindictæ. (2. 2. q. 25. art. 9.)* Dixi autem communia: specialia quippè benevolentia signa, qualia sunt colloquium familiare, invitatio ad convivium, &c. inimicis exhibere, ut plurimum, non tenemur. In duplici tamen casu peculiariter dilectionis indicia inimico dare jubet caritas; 1°. scilicet cum inde spes probabilis affulget proximum sibi reconciliandi, alioquin in odio & inimicitia persistiturum: ex caritate enim debemus maximum proximi damnum, præsertim spirituale, impedire vel tollere,

quando possumus sine gravi detrimento; 2°. si inimicos ante injuriam acceptam salutare, ad colloquium admittere consueverimus, eadem hæc benevolentia argumenta, post injuriam nobis illatam, adhibenda sunt: alioquin odii, vindictæ & contemptus suspicionem injiceremus, quæ inimicitia fomitem subministraret, & aliis scandalo esset: utrumque autem caritati maxime adversatur.

Quædam tamen esse possunt circumstantiæ quæ aliud postulent: 1°. si prudenter judicetur inimico non profuturam peculiarem hanc nostram benignitatem, imò potius nocituram; cum scilicet prævidetur eâ abusus ut pejor fiat.

2°. Ubi meritò confidimus fore ut inimicus ad meliorem revocetur mentem, à novisque injuriis magis deterreatur, si omiſsa fuerint hæc benevolentia signa: tunc enim ut omittantur suadet caritas.

3°. Jubemur inimicis in necessitate aliqua constitutis opem ferre, quando id sine nostro gravi damno possumus; sic enim præcipit Christus: *Benefacite his qui oderunt vos. (Matth. 5. 44.) Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere. (Proverb. 25. 21.)*

Quæres 4°. quis in reconciliatione ineunda servandus sit ordo.

Resp. 1°. Qui gravem injuriam proximo intulit, veniam ab eo petere debet, aut saltem, si læsum dignitate & autoritate longè superet, alias personas interponere, quarum vicariis linguis testetur se illatæ injuriæ plurimum poenitere, & satisfactionem congruam offerat. 2°. Si duo inter se rixam habuerint, qui prior aggressus est, tenetur, ceteris paribus, & prior veniam postulare, vel per se vel per alium, si autoritate longè sit superior: id quippè exigit ratio justitiæ. Dixi autem, ceteris paribus; si enim qui in offendendo posterior

fuit, atrociolem injuriam & malum gravius rependerit, tunc in postulanda reconciliatione prior esse debet, quia nocentiolem altero sese præbuit.

ARTICULUS IV.

De ordine Caritatis.

Not. 1°. Constat apud omnes in caritatis exercitio quemdam servandum esse ordinem. *Ille justè & sanctè vivit*, inquit Augustinus, *qui rerum integer estimator est: ipse est autem qui ordinatam dilectionem habet, ne aut diligat quod non est diligendum, aut non diligat quod est diligendum, aut amplius diligat quod minus est diligendum, aut æquè diligat quod vel minus vel amplius diligendum est, aut minus vel amplius quod æquè diligendum est.* (Lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 27. tom. 3. p. 13.)

Not. 2°. In caritatis exercitio duplex distinguitur ordo, alter nimirum dilectionis internæ, alter beneficii externi quod proximo præstari potest. Duplicis illius ordinis exemptum videre est in pastore de quo loquitur Evangelium, qui 99 oves in deserto reliquit, ut centesimam quæ errabat quæriraret. Si enim ordinem dilectionis internæ spectes, certum est pastorem illum ovi erranti prætulisse alias 99: si verò consideres ordinem beneficii externi, certum est eum ovem deviam aliis anteposuisse, cum eas deseruerit ut errabundam quæreret.

Not. 3°. Ordinem dilectionis interioris desumendum esse ex objectorum dignitate & excellentia; ordinem verò beneficii externi ex personarum quibus subveniendum est indigentia. Nunc exponendæ sunt regulæ quæ in caritatis exercitio servari debent.

REG. I. Talis esse debet ordo dilectionis internæ, qualis est ordo rerum quoad meritum & bonitatem: ratio est quòd dilectionis ordo repetendus sit à dignitate objecti, ita ut perfectiora

& meliora majorem sibi vindicent dilectionem, quàm minus perfecta & minus bona. Distat enim recta ratio eundem objectis deberi in nostra dilectione locum, quem habent in justa nostra afflictione.

Unde colliges 1°. Deum super omnia diligendum esse, siquidem summum est bonum, quo nihil perfectius, nihil excellentius, nihil melius excogitari potest; 2°. creaturas quæ ceteris sunt sanctiores, præ ceteris diligendas esse, quia sunt Deo viciniore & in se magis amabiles; creaturis verò æqualiter sanctis parem deberi dilectionis gradum; 3°. animam magis amandam esse quàm corpus, quia corpore dignior est ac præstantior; 4°. cum in hac mortali vita nos lateat, qualis sit in justis sanctitatis gradus, *Omnes*, inquit Augustinus, *æquè diligendi sunt.* (Lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 27 & 28.)

REG. II. In ordine beneficii nostram magis quàm proximi animam diligere debemus. Alioquin ad impediendum proximi peccatum nobis licitum esset peccare, illiusque salutem nostræ dispendio tutam facere: atqui id omninò vetitum est, quia prohibet Apostolus *ne faciamus mala ut veniant bona.* (Rom. 3. 8.) Hinc illud Petri Blesensis effatum: *In animæ negotio & in acquirenda hæreditate caelesti, nemo tibi germanior sit teipso.* (Tract. de institut. Episc. pag. 448. col. 2. edit. an. 1672.) Hinc etiam axioma illud ab ipsa natura dictatum: *Caritas benè ordinata incipit à seipso.* Eadem regula colligitur ex iis Christi verbis: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* (Math. 16. 26.)

REG. III. Tenetur unusquisque, etiam cum vitæ periculo, proximo succurrere cum versatur in extrema necessitate spiritali, ita ut in æternum, nisi adjuvetur, sit periturus. Sic enim jubet Christus: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos.* (Joan. 15. 12.) Atqui Christ-

tus ita nos dilexit, ut vitam suam pro salute nostra effuderit; ergo & nos debemus, ut ait S. Joannes, *pro fratribus animas ponere.* (1. Ep. 3. 16.) Hæc autem Christi lex, aut nunquam, aut in extrema proximi necessitate obligat. *Plus debemus*, ait S. Thomas, *proximum diligere quam corpora nostra: unde vitam corporalem pro salute spirituali proximorum ponere convenit; & hoc cadit sub necessitate præcepti, in necessitatis articulo.* (Opuscul. 35. de perfectione vitæ spirit. cap. 14.)

Hinc colliges 1°. Si infans inter homines peste infectos absque Baptismate sit moriturus, nisi cum vitæ periculo eum sacris abluis undis, teneris cum tanto discrimine ipsius æternæ saluti consulere. 2°. Mulier gravida, ubi de partu naturali deservatur, debet sectionem quæ dicitur *Cæsarea* pati, ut baptisetur infans quem in utero gestat, modo tamen spes probabilis affulgeat, operationem hanc nec matri, nec infanti lethalem fore, quamvis nunquam fieri possit ut periculo careat. Ratio est, quod vita corporalis pro salute proximi sit periculo exponenda. Si verò non sit probabilis spes fore ut vita matri ferretur, tunc à sectione abstinendum est, quia vetat Apostolus *ne faciamus mala, ut veniant bona.* Quibus ex verbis sic concludit S. Thomas: *Idèd non debet homo occidere matrem, ut baptiset puerum.* (3. part. q. 68. art. II. ad 3.) 3°. Prægnans extra matrimonium non potest, imminente morte, absolvi nisi cum suæ famæ jacturâ crimen à se commissum vel ipsa declarèt, vel ab alio declarari patiat, ut infantis saluti consulat.

Quæres an proximo in gravitantium necessitate spirituali constituto, succurrere cum vitæ periculo debeamus. Necessitas autem gravis ea dicitur, in qua proximus potest quidem salvus esse absque alterius ope, sed non nisi difficillimè, ut si homo peste laborans, & inveteratam habens peccandi consuetudinem, Confessario careat. Licet enim per

contritionis perfectæ actum possit veniam peccati obtinere, quia tamen rarus ac difficilis est actus ille, in gravi necessitate spirituali positus judicatur.

Resp. in casu gravitantium necessitatis spiritualis, neminem teneri cum vitæ periculo aliis succurrere, nisi *animarum Pastor sit.* Gravis enim necessitas hujusmodi est, ut ab ea sese liberare possit homo, si velit: atqui non exigit caritas ut vitæ discrimini nos objiciamus, ad eum liberandum qui sese potest periculo subducere, & cujus specialem curam non suscepimus. Postulat tamen caritas ut proximo in hujusmodi necessitate constituto subveniamus, non solum cum levi, sed etiam cum gravi aliquo damno temporali: exigit enim ordo caritatis ut magis diligamus proximum in spiritualibus, quam nosmetipsos in temporalibus.

Dixi autem, *nisi animarum Pastor sit;* quia Pastor ad depellendum gregis sibi commissi damnum arctius quam alii obligatur, nempe ex officio: atqui debent omnes cum vitæ suæ periculo subvenire proximo externam necessitatem spiritualem patienti; ergo id præstare debet Pastor, etiam ubi populus in gravi tantum necessitate versatur, juxta hanc Scripturæ sententiam: *Bonus Pastor animam dat pro ovibus suis.* (Joan. 10. 11.) Sacramenta autem quæ cum probabili vitæ dispendio tenetur Pastor administrare, sunt Baptismus & Pœnitentia; secus autem Extrema-Unctio & Confirmatio.

REG. IV. Ordo caritatis in præstandis beneficiis exigit, ut vitam nostram temporalem exponamus, si id Reipublicæ interfit: ratio enim postulat ut pars periclitetur pro toto. Sic miles à magni momenti statione sibi commissâ discedere non potest, etiam si prævideat se in ea certò moriturum. Sic debet quisque subditus propriam vitam exponere, ad tuendam Principis vitam, quæ Reipublicæ interest. Sic etiam Medicus, Chirurgus tenentur pro Reipublicæ bono communi,

vitam suam in discrimen adducere, ut peste laborantibus subveniant, quando non alii sunt qui opem suam ferre aut valeant aut velint. Nullus autem ex caritate proximo debita tenetur ad vitam hominis privati cum suæ periculo defendendam, ubi hujus conservatio ad bonum commune non pertinet: non postulat enim ordo caritatis, ut proximi vitam impensius quàm nostram diligamus.

REG. V. Ubi omnibus in pari necessitate constitutis non possumus succurrere, extraneis anteferendi sunt qui nobis sanguine, amicitia, vel Religione sunt devincti, juxta illius conjunctionis gradum & rationem. Regulam hanc statuit S. Augustinus: *Cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est qui constrictius tibi junguntur.* (Lib. I. de Doctr. Christ. c. 28. tom. 3. p. 14.) Ratio est, quia Christus non destruit, sed perficit naturam: atqui natura rationalis eò constanter inclinatur, ut magis quàm extraneos, eos diligamus & ope nostrâ juvemus, qui nobis aliquo vel consanguinitatis, vel amicitia, vel Religionis vinculo colligati sunt, & conjunctiores quàm minus conjunctos. Unde Apostolus sic pronuntiat: *Si quis suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* (1. Tim. 5. 8.)

Dixi autem, in pari necessitate constitutis, quia extraneus in majori necessitate positus, antefendus est propinquo longè minus indigenti. Cum enim caritatis præceptum non exigat ut aliis open feramus, nisi aliquâ necessitate urgeantur, colligendum est in ordine beneficiorum eos esse anteposendos, quos premit gravior necessitas: *Nam vera in hoc est caritas*, inquit S. Bernardus, *ut qui indigent amplius, accipiant prius.* (Serm. 50. in Cantica Cant. n. 6. tom. 1. pag. 1440.)

ARTICULUS V.

De officiis Caritatis.

Præcipua caritatis officia sunt eleemosyna & fraterna correctio, de quibus seorsim dicendum.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De Eleemosyna.

Eleemosyna est actus quo aliquid ex misericordia datur indigenti ad sublevandam ejus necessitatem: hæc autem triplex esse potest, nempe extrema, gravis & communis. Extrema est ea quam patiuntur ii quibus, nisi adjuventur, imminet mortis periculum. Necessitas gravis ea est quæ inducit periculum damni alicujus, quod morte quidem minus est, sed tamen maximi momenti; hujusmodi sunt captivitas, gravis morbus, amissio status & dignitatis, aliudve grande incommodum. Necessitas communis dicitur ea in quâ pauperes victitant quidem, sed non sine difficultate; talis est necessitas egenorum stipem ostiatim emendicantium.

Bona etiam triplicis sunt generis, nimirum 1°. bona vitæ necessaria sine quibus non potest aliquis seipsum & suos alere; 2°. bona statui necessaria sine quibus non possis secundum tuam conditionem decenter vivere, licet ad christianæ modestiæ regulas exactam; 3°. bona vel vitæ, vel conditioni, vel utrique superflua. His præmissis, statuendæ sunt nonnullæ propositiones ad eleemosynam pertinentes.

PROPOSITIO I.

Datur præceptum Eleemosynæ faciendæ, & quidem sub peccato mortali.

Probatur prima pars ex Scriptura: *Eleemosynam pauperes ne defraudes, & oculos tuos ne transveras à paupere.* (Ecc. 4. 1.) *Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.* (Ibid. cap. 29. 12.) *Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.* (Ibid. v. 15.) *Ex substantia tua fac eleemosynam: . . . si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* (Tob. 4. v. 7 & 9.) atqui in iis innumerisque Scripturæ locis disertè præcipitur eleemosyna; ergo, &c.

Prob. secunda pars. Hæc sunt terribilia Christi verba: *Ite, maledicti, in ignem æternum: . . . esurivi enim, & non dedistis mihi manducare; sitivi, & non dedistis mihi potum; hospes eram, & non collegistis me; nudus, & non operuistis me.* (Matth. 25. v. 41. & seq.) Non minùs formidanda est ista B. Jacobi comminatio: *Judicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam:* (Cap. 2. 13.) atqui in his verbis continetur faciendæ eleemosynæ præceptum, & quidem sub peccato mortali: nullus enim damnatur propter omissionem actûs qui graviter præceptus non fuerit.

Præterea qui habuerit substantiam hujus mundi, inquit Apostolus, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo? (1. Joan. 3. 17.) Porro illud graviter obligat, sine quo non potest servari caritas totiès præcepta: atqui ex Apostolo nisi observetur præceptum eleemosynæ fratribus indigentibus faciendæ, retineri non potest caritas; ergo præceptum illud graviter, sive sub peccato mortali obligat.

PROPOSITIO II.

Pauperibus in extrema necessitate positis subveniendum est ex bonis vitæ superfluis, licet ad statûs decentiam necessariis.

Probatur. Quis exigit ordo caritatis, ut maximum proximi bonum anteponamus bono nostro longè inferiori: atqui bonum ad statûs nostri decentiam necessarium, longè inferius est vitæ proximi in extrema necessitate constituti: ergo postulat caritatis ordo, ut pro servanda proximi vita, illi subveniamus ex bonis ad statûs decentiam necessariis.

PROPOSITIO III.

Pauperibus gravi necessitate laborantibus opitulandum est, etiam cum aliquo proprii statûs detrimento.

Prob. Quia tenetur quilibet diligere proximum sicut seipsum, non verbo, neque lingua; sed opere & veritate, (1. Joan. 3. 18.) ac proindè illi facere quod sibi in pari necessitate fieri meritò vellet: atqui sapiens quisque meritò vellet à gravi malo liberari, cum alterius incommodo longè minori, qualis est aliqua statûs diminutio; ergo, &c. Tenentur proindè divites, famulorum & equorum numerum minuere, vestium pompam, conviviorum lautitiam, aliosque plures sumptus coercere, quos ad propriæ conditionis ornamentum & splendorem impendere solent, ut pauperibus graviter indigentibus succurrant.

PROPOSITIO IV.

Pauperi communem necessitatem patienti subveniendum est ex iis quæ vitæ & statui superflua sunt.

Prob. Sic jubet Deus: *Præcipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi; (Deut. 15. 11.)* atqui ibi præcipit Deus ut omni indiscriminatim vero pauperi, ac proinde etiam communem tantum necessitatem patienti, subveniatur. Præterea, *divitibus hujus sæculi præcipe, inquit Apostolus, ... facile tribuere, communicare: (1. Tim. 6. v. 17 & 18.)* atqui præceptum illud ad communes & obvias necessitates pertinet: neque enim facile tribuit qui extremam vel gravem necessitatem ad largiendum expectat. Denique Christus hæc sententiâ: *Ite, maledicti, in ignem æternum: ... esuriri enim, &c. flammis perennibus eos addicit, qui esurientibus alimenta, sitientibus potum, & nudis vestimentum denegant: atqui pauperes, etiam in communi necessitate, cibus, potu, vestimentis indigent; ergo iis subveniendum est, si velimus terribilem quam comminatur Christus pœnam effugere.*

Confirmatur eadem veritas hoc mandato: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum: cuius præcepti violator est quisquis proximo communem necessitatem patienti subsidium negat. In eadem quippe indigentia si versaremur, procul dubio vellemus, & quidem merito, ut proximus datâ eleemosynâ nos sublevaret.*

Quod autem tunc proximo teneamur subvenire, ex iis quæ vitæ statui sunt superflua, communis est Theologorum doctrina. Id colligitur ex istis Christi verbis: *Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat. (Luc. 3. 11.) Quod superest, date eleemosynam. (Ibid. cap. 11. v. 41.)* Quæ verba ita solent in-

telligi. ut in vulgari fratrum nostrorum necessitate, eos ex superfluis adjuvare jubeamur.

Hinc sequitur graviter peccare Confessarios, si eos absolvant qui superflua pauperibus, etiam communem tantum necessitatem patientibus, non distribuunt; sed ea in vestium pompam, in ædium magnificentiam, nutriendam equorum & canum multitudinem perpetuam effundunt.

Quæres 10. quid statui & conditioni necessaria censeri debeat.

Resp. Inter necessaria recenseri possunt 10. sumptus quos impendere solent ejusdem conditionis homines probi & religiosi; 2°. quidquid requiritur ne cogaris, ad conditionem sustentandam ea facere quæ ex usu communi & recepto, tuum statum dedecerent; 3°. ea omnia quæ juxta piorum hominum consuetudinam statum altiore ab eo qui longè inferior est, discriminant; 4°. pecuniæ summa quæ necessaria est ut nonnullis occurratur casibus qui in hac vel illa conditione contingere solent. *Non tamen oportet, inquit S. Thomas, quod homo consideret omnes casus qui possunt contingere in futurum; ... sed debet dijudicari superfluum & necessarium secundum ea quæ probabiliter, & in pluribus occurrunt. (2. 2. q. 32. art. 5. ad 3.)*

Inter ea verò quæ sunt statui necessaria ne computes sumptus qui conferantur in immoderatam epularum lautitiam, in ædium magnificentiam, in picturarum elegantiam, in pretiosarum vestium pompam, in supellestem auro argentoque radiantem, & in alia id genus, quibus cum pauperum dispendio patitur humana superbia & cupiditas. Tantos divitiarum abusus non semel insectantur SS. Patres. *Quoddam est artificium à diabolo excogitatum, inquit S. Basilius, ad suggerendas divitibus innumeras sumptuum faciendorum occasiones, aded ut ea quæ superflua sunt, tanquam*